

гось дурити чи заплутувати. Швидше за все - це склалося з історичних причин. Розглядаючи будову цих двох інструментів за фотографіями та малюнками, здається, що й дійсно інструменти співців відрізняються лише кількістю приструнків і басів. Проаналізувавши стрій і нотні зразки репертуару виконавців на кобзі та бандурі, можна зробити висновки, які допоможуть розібратися в ситуації, що склалася. І розставивши все по своїх місцях, ми зможемо прослідкувати зародження, розвиток і сьогоденний стан мистецтва гри на старосвітській бандурі.

Список літератури

1. Жеплинський Б. Кобзарсько-лірницькі традиції в західних областях України // Кобзарсько-лірницькі традиції та їх сучасний розвиток. – К., 1994. – С. 11–13.
2. Зінків І. Бандура: Проблема генези та типології інструменту. – «Науковий вісник». – № 14.
3. Кушпет В. Самовчитель гри на старосвітських інструментах. – Київ, 1997. – 148 с.
4. Мормель В. Хто такі кобзарі?//Бандура. – 1994. – №47–48. – С.29.
5. Ревуцький Д. Українські думи та пісні історичні. Київ, 1919. – 369 с.
6. Фаминцын А. Домра и сродные ей музыкальные инструменты русского народа. – С.-Петербург, 1891. – 278 с.
7. Хоткевич Г. Музичні інструменти українського народу / Посібник для б-к муз. навч. закладів та для б-к технікумів/. – Х.: Держвидав. України, 1930. – 290 с.
8. Черемський К. Повернення традиції. З історії нищення кобзарства. – Харків Центр Леся Курбаса, 1999. – 288 с.

Лариса Матрос (Чигирин), молодший науковий співробітник філіалу «Холодний Яр» Національного історико-культурного заповідника «Чигирин»

«Славний город Медведівка...»

(українська народна дума)

Особливе місце в історії України займає Чигиринщина – історичне осердя нашої держави. Волею долі цьому краю судилося стати колискою українського козацтва і національно-визвольної боротьби українського народу за свою незалежність. Як наслідок, у 20-х роках XVII ст. було створено Чигиринський полк як адміністративно-територіальну і військову одиницю. До складу полку належали сім міст: Чигирин, Суботів, Медведівка, Кам'янка, Жаботин, Сміла, Оловець, та сімнадцять містечок, городків і городищ [7,123]. Зупинимося детальніше на Медведівці.

Медведівка – досить давнє поселення Середнього Придніпров'я. За даними археологічних розвідок на території селища виявлено залишки поселень часів неоліту, періоду бронзи, черняхівської культури. Згідно з писемними джерелами, село, вочевидь, було засноване в II половині XVI століття чигиринським і корсунським старостою Яном Даниловичем, який «для людей вільних, що в Чигирині вже не вміщалися, вказав місце». Тут виникло поселення, яке староста назвав Данилів (за іншими відомостями – Данилів – град).

Згодом поселення перейменували на Медведівку. Місцеві старожили та краєзнавці пам'ятають кілька переказів про походження цієї назви, які передаються з покоління в покоління. Один з переказів говорить, що в давнину на місці, де зараз

розташована Медведівка, росли дрімучі ліси, водилася сила-силенна всякого звіра. Та найбільше в цих лісах було ведмедів. Мабуть, тому і назвали село Медведівкою. За іншою версією, назва пішла від річки Медведиці. Є ще версія, яка пояснює назву села з точки зору мовознавства - колись люди не розводили бджіл в своїх поселеннях, а споживали мед диких бджіл, тобто, як вони говорили: «Мед ведали». Тож від виразу «мед ведать» і пішла назва села Медведівки [4].

Турецький мандрівник, дипломат і мемуарист Евлія Челебі, котрий побував в Україні у II половині XVII ст., навів ще один переказ про походження назви Медведівка (раніше – Медведиці). Це поселення заснував, нібито, покочаний татарин, який прийняв християнство. Звали його Аю, що в перекладі означає Ведмідь [6]. Можливо, в кожному з цих переказів є певна доля правди. В 1611 р. Медведівка була знищена, пограбована набігами турків і татар, але з часом відбудувалася. Матеріалами перепису Корсунського староства за 1616 р. зазначено, що в новому поселенні є двадцять міських будинків і 280 козацьких хат [3, 46].

У 1649 р. Медведівка стала сотенним містечком. Після 1654 р. Б.Хмельницький отримав Медведівку від царського уряду у власне користування [3, 71]. 15 квітня 1659 р. за клопотанням гетьмана Медведівка отримала Магдебурзьке право і, таким чином, стала містом із усіма його ознаками, набула певної економічної і навіть політичної автономії. Жителі Медведівки ходили на сходки й брали участь у виборах на відповідні посади головного міста [1, 23]. На жаль, за браком документів ми не можемо проаналізувати як соціальний, так і національний склад міського населення. Але можемо припустити, що поселенцями тут здебільшого були вихідці із Галичини, Волині, Поділля. Очевидно, що черкаські старости під час свого урядування привозили до Чигирини на поселення як селян, переважно вихідців із Західної України, так і дрібну польську, литовську та українську шляхту, яка займала дрібні адміністративні посади – так зване «послушне населення». Але переважна більшість поселенців була втікачами, які називали себе козаками [8, 25].

З прийняттям Магдебурзького права за містом було закріплено герб – на білому полі у верхній частині зображено літеру «М», у центральній частині – лук із натягнутою стрілою [2, 16].

Чому саме лук із стрілою став символом міста? Справа в тому, що Медведівка, заснована на межі з Диким полем, вже в перші роки свого існування стала важливим оборонним пунктом Правобережного Порубіжжя. На карті Гійома Л. де Боплана позначено укріплений пункт «Meddiedovka» як шестибастіонну фортецю. Як укріплений пункт Медведівка згадується і в люстрації Корсунського староства, що була проведена між 1629–1632 роками: «Данилів або Медведівка лежить над річкою Медведівкою. Вона оточена частоколом, при цьому містечку є замок, оточений довкола палями. Є у ньому будівля для підстарости, сени, біла кімната і пекарня, стайня і погреб. Є у цьому містечку осаді чотириста домів, між якими сорок міських домів під замковою юрисдикцією» [5].

У 1657 р. в Медведівці побував турецький мандрівник Евлія Челебі, який теж залишив цікаві описи: «Ця міцна фортеця є підвладною польському королеві, а приватель її Дорошенко. Війська в ній – сім тисяч козаків, озброєних рушницями.

Кожен із них войовничий, та всі вони вправні воїни. Її цитадель – надійне укріплення з урвистими стінами. Цитадель тільки одна. У фортеці до двох тисяч критих тесом домів без виноградників та садків. Є три церкви. Торговельні ряди і базар розташовані у низу. Зовнішній посад з усіх сторін оточений земляний валом і колодним частоколом. З однієї сторони тече річка Тясмин, вона неширока. З іншої сторони - болотисте місце, глибока трясовина» [9].

Наприкінці XVII ст. місто Медведівка стає не тільки міцним форпостом, а й досить значним торговим та культурним центром Чигиринщини. Медведівчани проводили торги в неділю через кожні два тижні, а тричі на рік влаштовували ярмарки (9 травня, 23 серпня, 18 жовтня) на яких завжди був вибір різних товарів. Містечко з року в рік розросталося й виникала потреба в будівництві різних приміщень, крамниць, складів, жилих будинків, тому жителі побудували цегельний завод. Крім цегельного в містечку були також скляний, цукровий, пивоварений заводи і винокурня. На підтвердження того, що жителі Медведівки були досить побожними, говорить той факт, що в свій час на території містечка було 5 церков: Михайлівська, Успенська (збереглася донині), Преображенська, Троїцька, Богородицька.

У XX ст. Медведівка певний час була навіть районним центром. 11 квітня 1923 р. постановою Київського губвиконкому створено Медведівський район у складі Черкаського округу. Він проіснував до 3 лютого 1931 р.. Створення району з центром у Медведівці сприяло культурному і економічному зміцненню даного населеного пункту. Але, як писав Т.Г.Шевченко: «Все йде, все минає і краю не має...». Пройшов час, змінилися часи і суспільні формації. На сьогоднішній день Медведівка – невеликий населений пункт Чигиринщини, де проживає близько тисячі триста осіб. Відсутність стабільного економічного розвитку та робочих місць приводить до того, що молодь покидає рідні домівки в пошуках кращого життя. Але медведівчани надіються, що колишня слава їхнього козацького містечка ще повернеться.

Список літератури

1. Антонович В. Исследование о городах в Юго-Западной России по актам 1432–1798. – К., 1870.
2. Гречило А. Затвердження гербів міст Правобережної України в 1791–92 рр. – К. – Львів, 1997.
3. Лазуренко В.М. Історія Чигиринщини (з найдавніших часів до сьогодення). Навчальний посібник. - Черкаси, 2004.
4. МПД автора. – Записано від Руденко О.К., 1920 р.н., уродженця с. Медведівка.
5. Мицик Ю.Малознана люстрація Корсунського староства I половини 18 ст.
6. Мицик Ю. Чигирин. Гетьманська столиця. - К.: Києво-Могилянська академія, 2007.
7. Петровський М.Н. Нариси з історії України. Визвольна війна українського народу проти шляхетської Польщі і приєднання України до Росії. – К., 1940. – Вип. IV.
8. Солодар О.І. Нариси з історії Чигиринщини.- Черкаси, 2003.
9. Челеби Э. Книга путешествия. – Вып.1. Земли Молдавии и Украины (пер. под. ред. А.С.Твергиновой). – М.: Наука, 1961.